

1578 m. Zapyškio parapijos aprūpinimo aktas¹

Guoda Gediminskaitė

Vilniaus dailės akademija, Maironio g. 6, LT-01124 Vilnius

El. paštas: gediminskaite@gmail.com

1578 m. Povilo Sapiegos aprūpinimo Zapyškio parapijai aktas, kurio originalas neišlikęs, tačiau žinoma Lomžos vyskupijos archyve saugoma liudijimo kopija², laikytinas ankstyviausiu šandien turimu tiesioginiu rašytiniu šaltiniu apie parapiją bei jai priklausiusias Zapyškio ir Gelgaudiškio bažnyčias. Iki šiol nepublikuotas, o ankstesniuose tyrimuose interpretuotas dar gana fragmentiškai ir nevienareikšmiškai³, dokumentas neabejotinai svarbus Zapyškio parapijos ir bažnyčios istorijai. Be to, aktas aktualus kaip šaltiniotyros objektas, leidžiantis kelti šaltinio funkcionavimo ir konteksto klausimus. Šiuo straipsniu siekiu ne tik paskelbti 1578 m. aprūpinimo akto Zapyškio parapijai kopijos nuorašą, bet ir jį pildyti šaltinio vertimu į lietuvių kalbą bei faktografiniu ir kritiniu komentaru. Publikacijoje stengiuosi šaltinį perteikti kuo autentiškiau, dėl to laikausi originalo rašybos ir skyrybos. Dokumentą verčiu pažodžiui, tačiau, siekdama teksto sklandumo, taikau ir lietuvių kalbos gramatikos normas – prireikus keičiu sakinio struktūrą, įterpiu praleistą žodį, suvienodinu skyrybą.

RAKTAŽODŽIAI: Povilas Sapiega, Zapyškio parapija, Zapyškio bažnyčia, Gelgaudiškio bažnyčia, aprūpinimo aktas, LDK bažnytiniai užrašymai, XVI a.

Nuorašas

Wymie Pańskie stan się Ku Wieczney pamięci Jż pamięć Ludzka iest barzo mała i niedługo trwała iesli Pismem niebędzie potwierdzona.

Przeto Ja Pawel Sapieha na Kodniu y Bockach Dziedzić Woiewoda Nowogrodzki, chcąc aby dobry porządek w Kosciele Sapieżyńskim Tytułu Świętego Jana Chrzciciela y wnim aby się ustawicznie Służba Boża, Ku Czci a Ku Chwale Bożey działa, Oznaymuie tym moim niniejszym Listem wszystkim y Każdemu Zosobna Komuby otym wiedzieć potrzeba była tak Duchownego iako y Swieckiego stanu y dostojności Ludziom, Jż na ten Kosciół Sapieżyński także y na drugi Giełgudyski, Których Kościołow na ten Czas iest odemnie Plebanem Wielebny Xiędz Jakób Chrezonowski, nadałem Włok Sześć we Wsi moiey Wierzbeliszkach to iest Cztery Włoki osiadłych, na Których siedzą poddani Szczepan Lekinia z Jurgzem Pradzikiem Boreyką Starzkiem Owizenis y Dregonow, a Dwie Włoki pustych

1 Straipsnis parengtas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos programos „Studentų mokslinės veiklos skatinimas“ remiamą projektą „1578 m. Povilo Sapiegos dovanojimo aktas Zapyškio bažnyčiai ir parapijai: nuorašas, vertimas, komentarai“. Straipsnio autorė dėkoja projekto vadovei dr. Giedrei Mickūnaitei ir žurnalo „Menotyra“ recenzentams už vertingas pastabas, išsakytas rengiant publikaciją.

2 1578 m. Povilo Sapiegos aprūpinimo aktas Zapyškio parapijai. *Lomžos vyskupijos archyvas*. B. 469. L. 12r–12v.

3 Ilgą laiką laikytas Zapyškio bažnyčios fundavimo aktu, šaltinis pastaruoju metu pradėtas interpretuoti kaip jau stovėjusios šventovės apdovanojimas. Tokio posūkio priežastimi reikėtų laikyti G. Błaszczyko studiją, kurioje istorikas pirmasis surado ir aptarė šį dokumentą. Žr.: Błaszczyk 1993: 177–225.

na Pasznią Plebanską, Które poddanie moje w Wierzchu pomienione od tego Czasu z Moey Jurysdykcy swey także y od Posłuszenstwa swego y od wszelkicy powinności dniow roboty, płacenia Czyszow wymużę i Wolnemi czynie otym Gruntem Szesciu Włók przytączam Je do Plebany Kosciola Sapieżyskiego y daię wlnóć przerzuconemu Plebanowi Sapieżyskiego y Gielgudyskiego Kosciola, tak na ten czas będącemu iako y ponim będącym Plebanom, na Wieczne Czasy ze wszelkimi Czyszami, dniow robotami pozytkami iakie mnie Panu swemu do tego czasu dawali y wszelką powinność według ustawy Rewizorskicy czynili do Których iako Ja nić niemam tak Urzędnik Móy Sapieżyski y Gielgudyski na ten Czas y na potym będący niema się iuż Wstępować y onym więcey Rozkazować Jedno przerzuconym Plebanom Sapieżyszki y Gielgudyszki abo ponim będący Plebanowie, Których nie Kto Jnny podawać ma // [l. 12v] y będzie powinien iedno Ja sam abo własni Potomkowie moi po Żywocie moim a Ku temu Zobodwóch Folwarkow moich do Dworow moich Sapieżyskiego y Gielgudyskiego należących postępuie Dziesięcine Sprawiedliwie y w Całości z Każdego Zboża wszelkiego Ziarna dawać temuż Plebanowi Sapieżyskiemu y Gielgudyskiemu to iest dziesiąty Snop abo dziesiątą Kopę, Na Mistrza abo Bakalarza tegoż Kosciola Sapieżyskiego Postępuje, Myta osobliwie Cztery Kopy Żyta na Rok Liczby z Dochodów moich Czyszowych Sapieżyskich y Gielgudyskich Kop 15. Ku temu na Własną potrzebę swoię Przerzuconemu Plebanowi we Młynach moich Sapieżyskich wszelkie Zboże Okrom Miarki także Słódy wolno będzie mleć, y drzewo na Budowanie Plebanij y do Plebana drwa, tylkę na Własną potrzebę iego Samego y poddanym tego z Pośiezyi moiey Sapieżyskicy y Gielgudyskicy wolno będzie iemu wozic y brac a przerzucony Pleban Sapieżyski i Gielgudyski na Kazdą Niedzielę y na Kazde Święto powinien będzie Jutrznia Mszą S: y Nieszpor wtymże Kościele Sapieżyskim mieć y do Kościoła Gielgudyskiego Nowo Zbudowanego tenże Pleban Alternatim powinien, także będzie doiezdzać Służbę Bożę służyć iako y w Sapieżyskim Kosciele y to wszystko co dobremu Pasterzowi na Urząd iego przynależy ma i winien będzie czynić y wypełniać Sub privatione Beneficij parafabi wczym Conscientia Potomkow moich Obowiązuię tego nadania Koscielnego wniczym niemaią naruszać, Na Co dla lepszego Swiadectwa y pewnieyszey Wiadomości do tego moiego Listu Pieczęć swoią przyłożyłem i własnym Ręki pismem ruskim podpisał.

Pisan w Dworze moim Dobratyckim we Czwartek na Zawitych po Nowym Lecie Miesiąca Stycznia Dnia Siodmego Roku Panskiego 1578.

Podpisano: Pawel Sapieha Wda Nowogródczki.

Vertimas

Viešpaties vardan ir amžinam atminimui, nes žmogaus atmintis yra labai menka ir neilgaamžė, jeigu raštu nebus patvirtinta.

Todėl aš, Povilas Sapiega⁴, Kodenio⁵ ir Bočkų⁶ paveldėtojas, Naugarduko vaivada, norėdamas Zapyškio⁷ Švento Jono Krikštytojo titulo bažnyčioje geros tvarkos ir reguliarių apeigų Dievo garbei ir Dievo darbų šlovei, šiuo savo raštu pareiškiu visiems ir kiekvienam asmeniškai, kam apie tai žinotina, garbingiems žmonėms kaip iš dvasininkų, taip ir pasauliečių luomo, jog šiai Zapyškio kaip ir kitai, Gelgaudiškio⁸ bažnyčiai, kuriose mano pavedimu klebonauja godotinas kunigas Jokūbas Chžanovskis⁹, savo Virbališkių¹⁰ kaime dovanoju šešis valakus: tai yra keturis apgyvendintus valakus, kuriuose gyvena pavaldiniai Steponas Lekinia su Jurgiu, Bareikio seneliu, Avizėno ir Dregonovo vyresniuoju, ir klebonijos ganykloms du tuščius valakus, kuriuos mano aukščiau minėti pavaldiniai nuo to meto iš mano jurisdikcijos savoje laikė. Taip pat nuo visų prievolių ir darbadienių reikalauju činčų mokėjimo ir laisvo darbo nuo šių šešių valakų: tai priskiriu Zapyškio bažnyčios klebonijai ir duodu kaip dabartinio, taip ir po jo būsiančių Zapyškio ir Gelgaudiškio bažnyčių klebonų nuosavybei [tam], kad amžiams visais činšais, darbadieniais, derliumi [duotų], kaip man savam ponui iki šio laiko davė ir kiekvieną priedermę pagal revizoriaus įstatymus atliko [pavaldiniai], kurių aš nebetenku, taip dabartinis ir būsimieji mano Zapyškio ir Gelgaudiškio valdytojai nebeturi teisės įžengti ir jiems daugiau paliepti, kaip tik paskirti dabartinis ir būsimieji Zapyškio ir Gelgaudiškio klebonai, kurių niekas kitas negali skirti, tik aš pats arba mano palikuonys po mano mirties. Ir nuo tų pačių dviejų mano palivarkų prie man priklausančių Zapyškio ir Gelgaudiškio dvarų teisingai skiriama dešimtinė: nuo kiekvieno javo visokio grūdo duoti tam pačiam Zapyškio ir Gelgaudiškio klebonui – tai yra dešimtą pėdą arba dešimtą kapą. Tos pačios Zapyškio bažnyčios magistrui arba bakalaurui asmeniškai tenka keturios kapos rugių nuo muitų per metus, o nuo mano činšinių Zapyškio ir Gelgaudiškio pajamų – 15 kapų. Paskirtojo klebono savoms reikmėms mano Zapyškio malūnuose visus grūdus taip pat sąlyklą leidžiama neribotai malti. Ir medieną klebonijos statyboms ir klebono malkoms tik jo ir jo pavaldinių asmeninėms reikmėms leidžiu iš savo Zapyškio ir Gelgaudiškio posesijos vežti ir imti.

4 Povilas Sapiega (m. 1579) – Sapiegų giminės Kodenio šakos atstovas, Jono Sapiegos (m. 1517) vyriausias sūnus, Palenkės ir Naugarduko vaivada.

5 Kodenis – Sapiegų rezidencija Brastos vaivadijoje šalia Bugo upės. 1511 m. J. Sapiega iš Ruščių nusipirko Kodenio žemes, kuriose pradėjo statyti pilį ir kurti miestą. Po jo mirties valdas paveldėjo P. Sapiega.

6 Bočkai – Sapiegų valdos Palenkės vaivadijoje šalia Nužeco upės. 1512 m. J. Sapiega gavo žemes iš Lietuvos didžiojo kunigaikščio. Po didiko mirties valdas paveldėjo P. Sapiega.

7 Zapyškis – Sapiegų valdos Užnemunėje šalia Nemuno. 1502 m. J. Sapiega šias žemes gavo iš Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro. 1566 m. valdos atiteko P. Sapiegai. Ldk Aleksandro privilegiją J. Sapiegai žr.: *Lietuvos Metrika, Užrašymų knyga*, 25 1998. 95: 154–155.

8 Gelgaudiškis – Sapiegų valdos Užnemunėje šalia Nemuno. 1504 m. J. Sapiega šias žemes gavo iš Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro. Ldk privilegiją J. Sapiegai žr.: *Lietuvos metrika, Užrašymų knyga*, 8 1995. 182: 180–182.

9 Jokūbas Chžanovskis (1578) – Zapyškio ir Gelgaudiškio klebonas, minimas 1578 m.

10 Virbališkiai – Sapiegų valdos Užnemunėje šalia Viečkšnupio.

O paskirtas Zapyškio ir Gelgaudiškio klebonas kiekvieną sekmadienį ir kiekvieną šventadienį privalo rytines šv. Mišias ir mišparus toje pačioje Zapyškio bažnyčioje laikyti. Taip pat ir pakaitomis naujai pastatytoje Gelgaudiškio bažnyčioje tas pats klebonas privalės privažiuoti ir šv. Mišias aukoti ir, kaip Zapyškio bažnyčioje, tai visa, kas gero ganytojo pareigoms priklauso, turės ir privalės daryti ir atlikti *sub privatione beneficium parafabi*, dėl kurių savo palikuonių sąžinę įpareigoju šio bažnytinio užrašymo niekame nepažeisti. Todėl dėl geresnio liudijimo ir žinios tikrumo prie šio savo rašto antspaūdą savo pridėjau ir savo ranka rusėnišku raštu pasirašiau.

Rašyta mano Dobratyškių dvare, ketvirtadienį, po Naujųjų metų sausio mėnesio septintą dieną, 1578 Viešpaties metais.

Pasirašyta: Povilas Sapiega, Naugarduko vaivada.

Komentaras

1578 m. aprūpinimo akto kopijos kontekstas

Tai, kad pristatomas šaltinis yra 1578 m. aprūpinimo akto kopija, iš karto kelia klausimų apie dokumento funkcionavimą, laikotarpį, terpę ir paskirtį: kada ir kodėl aktas perrašytas, kur ir kaip galėjo būti naudojamas? Vadinasi, pirmiausia komentaro reikalauja šaltinio kontekstas. 1578 m. užrašymo akto kopija priklauso Lomžos vyskupijos archyve saugomai Zapyškio parapijos dokumentų bylai. Iš esmės šią bylą sudaro parapijos 1795–1852 m. vizitacijos ir inventoriai, be 1578 m. šaltinio nuorašo, bylai priskirta dar vieno senojo parapijos dokumento – 1632 m. Aleksandro Masalskio (m. 1643) užrašymo – kopija¹¹. Po ja aptinkamas prierašas leidžia datuoti abiejų pastarųjų šaltinių nuorašus – greičiausiai abu dokumentai perrašyti 1796 m. gegužės 21 dieną¹². Prieraše nurodyta, jog 1632 m. liudijimas surašytas iš Kauno pavieta miestų knygos, joje rastos 1707 m. šaltinio kopijos. Tačiau kuo remtasi darant 1578 m. akto nuorašą, nežinoma. Aktai perrašyti gana svarbiu Zapyškio parapijos raidos laiku – po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo ilgą laiką priklausiusi Žemaitijos vyskupijai Zapyškio parapija kartu su visa Užnemune atiteko Prūsijai ir netrukus tapo naujai įkurtos Vygrių (nuo 1797 iki 1818 m.), o vėliau – Augustavo vyskupijos (nuo 1818 iki 1925 m.) dalimi¹³. Senųjų Zapyškio parapijos dokumentų perrašymas, manytina, tuomet galėjo turėti

11 Tiesa, byloje dokumentų kopijų yra ir daugiau, tik šie nuorašai jau daug vėlyvesnių – XVIII a. pab. – XIX a. pirmosios pusės parapijos aktų. 1632 m. akto kopiją žr.: 1632 m. A. Masalskio aprūpinimo aktas Zapyškio parapijai. *Lomžos vyskupijos archyvas*. B. 469. L. 13r–15r.

12 Kadangi 1578 ir 1632 m. aktų kopijos surašytos viena ranka, manytina, kad po 1632 m. dokumentu nurodomas nuorašo darymo laikas taikytinas ir 1578 m. akto kopijai.

13 *Krikščionybės Lietuvoje istorija* 2006: 326.

praktinių ir simbolinių intencijų: perimant parapiją naujos vyskupijos žinion, norėta sukaupti ankstyvuosius parapijos dokumentus, bylojusius apie bažnyčios istoriją ir tradiciją.

Istorinės pastabos apie 1578 m. aprūpinimą

Pats 1578 m. P. Sapiegos aprūpinimo aktas Zapyškio parapijos ir bažnyčios istorijos tyrime iš esmės įdomus keliais požiūriais. Pirmiausia, dokumentas pasitelktinas sprendžiant Zapyškio parapijos ir bažnyčios raidos XVI a. klausimą. Pabrėžtina, jog Sapiega aktu suteikė išteklius parapijos su jos bažnyčiomis išlaikymui, tačiau, kaip aiškėja iš dokumento turinio, šventovių neįsteigė: šaltinyje Gelgaudiškio bažnyčios (šiandienos istoriografijoje įprastai laikomos parapijos filija¹⁴), kaip naujai pastatytos, apibūdinimas liudija, jog šventovė turėjo būti steigta nors ir neseniai, bet ankstesniu aktu, o apie Zapyškio bažnyčią kalbama, kaip apie seniau įkurtą ir stovėjusią, tačiau tikslus jos radimosi laikas nutylimas. Gelbsti žinomi XVI a. vid. netiesioginiai rašytiniai liudijimai apie Zapyškio kleboną ir Šv. Jono Krikštytojo bažnyčią¹⁵, o ypač – gotikinės Zapyškio bažnyčios mūro ir architektūros medžiaginiai duomenys, leidžiantys daryti nors hipotetines, bet įtikinančias išvadas, jog Zapyškio mūrinės šventovės, tuo pačiu ir parapijos pradžia, sietina su XVI a. pr., taigi Jono Sapiegos šeimininkavimo laikotarpiu 1502–1517 metais¹⁶. 1578 m. akte (ir turimuose kituose šaltiniuose) neužsimenama apie anksčiau parapijai suteiktus išteklius, todėl verčia manyti, kad XVI a. pr. steigiant parapiją jokia fundacinė privilegija nebuvo suteikta ir savo aktu P. Sapiega pirmą kartą aprūpino Zapyškio parapiją ir bažnyčias. Tokiu atveju tenka pripažinti problemišką parapijos ir bažnyčios išlaikymo XVI a. klausimą – parapija ir šventovė buvo aprūpintos kur kas vėliau nei įsteigtos. Vis dėlto turimi rašytiniai šaltiniai leidžia teigti, jog bažnyčia XVI a. viduryje jau veikė, vadinosi, turėjo ir išteklių, kurie galbūt nebuvo teisiškai įforminti. Scenarijų paaiškintų tai, jog J. Sapiega skirti išlaikymo parapijai nebespėjo, o baigti tėvo darbą 1578 m. P. Sapiegą privertė ne vien ilgą laiką stovėjusi neaprūpinta Zapyškio bažnyčia, bet ir tuomet naujai besikurianti Gelgaudiškio filija.

Tokių prielaidų kontekste reikia įvardyti tam tikrą painiavą istoriografijoje. 1578 m. šaltinį interpretuoti kaip jau įsteigtos Zapyškio parapijos ir bažnyčios aprūpinimo aktą siūlyta ne sykį. Pastaruoju metu kaip vienas iš šios interpretacijos argumentų pasitelkta lotyniškoji frazė „operis vetustissimi“, kuria, anot istorikų,

¹⁴ Błaszcyk 1993: 178.

¹⁵ 1552 m. pirmąsyk rašytiniuose šaltiniuose minimas Zapyškio klebonas Valentinas ir 1562 m. Paštuvos valdytojos testamente, kaip kilmingosios pageidauta pasilaidojimo vieta, nurodoma Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia. Žr.: Ališauskas, Jaszczolt, Jovaiša, Paknys 2009: 414; Presas 1924: 8.

¹⁶ Zapyškio bažnyčios mūro ir architektūros formaliąją ir lyginamąją analizę, leidžiančią šventovę atributuoti XVI a. pr. Žr.: Gediminskaitė 2014: 55–77.

1578 m. akte apibūdinama Zapyškio bažnyčia¹⁷. Šio argumento patikimumu tenka suabejoti, mat pirmasis taip šventovę vadinęs Petras Veblaitis (o juo vėliau ir remiasi frazė minintys tyrėjai) savo straipsnyje citavo ne 1578 m. P. Sapiegos aprūpinimo aktą, bet 1677 m. Zapyškio parapijos vizitaciją¹⁸. Šiam šaltiniui ir pridera priskirti minėtą lotyniškąją citatą.

Antra, dokumentas tirtinas kaip bažnyčios socialinės istorijos šaltinis, leidžiantis kalbėti apie didiko santykį su jo apdovanojama parapija ir bažnyčiomis. Tiesa, čia iš karto tenka pripažinti pasirinkto požiūrio „ydingumą“: surašytame pagal bendruosius formulius 1578 m. dovanojimo akte nurodomi fundacinėms privilegijoms būdingi elementai – skiriamos parapijai žemės, žmonės, duoklės, dažnai besikartojančios fundavimo intencijos, fundatoriaus ir klebono teisės, privilegijos bei pareigos – dėl to šaltinis leidžia kalbėti perdėm apibendrintomis, dažnai ir kitiems aktams būdingomis frazėmis¹⁹. Kaip antai P. Sapiega parapija rūpinosi vedinas asmeninio pamaldumo ir pastoracinių intencijų. Pastarosios sietinos su Zapyškio šeimininko priederme, 1566 m. P. Sapiegos „paveldėta“ kartu su Užnemunės žemėmis po tėvo mirties, – globoti didikui priklausiusių miestiečių ir valstiečių sielas kreipiant jas tikėjimo link, taigi užtikrinant parapijos su jos bažnyčiomis ir pavaldiniais išlaikymą. Aktu didiko skiriamą aprūpinimą įmanu nusakyti taip:

- parapijai dovanojama pastovi bažnytinė beneficija – tai šeši valakai Virbališkių kaime. Iš šių keturi valakai skiriami su juose gyvenančiais žmonėmis bei jų prievolėmis nuo žemės – činšo mokėjimu ir kitų priedermių atlikimu. Likę du valakai žemės buvo negyvenami, juose turėjo būti klebonijos ganyklos;

- tvirtinama dešimtinė nuo Zapyškio parapijos. Taip be činšo, kurį mokėjo dovantose bažnyčiai žemėse gyvenę valstiečiai, klebonui užtikrinta ir duoklė natūra – tai yra kas dešimta pėda arba dešimta kapa nuo visų surinktų rūšių javų;

- dovanojama metinė keturių kapų rugių duoklė iš Zapyškio muitų ir 15 kapų iš činšinių Zapyškio bei Gelgaudiškio pajamų;

- suteikiama teisė klebonui savoms reikmėms malti grūdus ir salyklą Zapyškio malūnuose, taip pat klebonijos statyboms ir klebono malkoms naudoti Zapyškio ir Gelgaudiškio miškų medieną.

Kartu su aprūpinimu Sapiega įtvirtina ir klebono pareigas – kiekvieną sekmadienį ir kiekvieną šventadienį parapinėje Zapyškio bažnyčioje aukoti rytines mišias, taip pat mišparus, rūpintis Gelgaudiškio bažnyčia, ten nuvažiuojant ir atliekant tai, „kas gero ganytojo pareigoms priklauso“. Dovanojimo akte išsakomos patrono pareigos ir

¹⁷ Jankevičienė, 2002, p. 161.

¹⁸ P. Veblaičio pateikiama citata „corpus ipsum ecclesiae istius ex lateribus muratum operis vetustissimi“ akivaizdžiai imta iš 1677 m. Zapyškio parapijos vizitacijos akto. Be to, nors autorius išnašų ir nepateikia, vis dėlto iš straipsnio turinio galima numanyti, kad cituojamas šis šaltinis. Veblaitis 1932. 22: 517–519; *Žemaičių vyskupo Kazimiero Paco 1675–1677 m. sudaryti vizitacijų aktai* 2011: 871.

¹⁹ Jučas 2007: 47.

teisės – Sapiega ir jo įpėdiniai turi laikytis duoto bažnytinio susitarimo ir jį saugoti, nesikišti į dvasinę jurisdikciją bei neįsakinėti klebonams ir jiems priklausiusiems žmonėms ūkio reikaluose, tačiau didikas bei jo įpėdiniai pasilieka patrono privilegiją skirti naujus klebonus.

Šaltiniai

1578 m. Povilo Sapiegos aprūpinimo aktas Zapyškio parapijai. *Lomžos vyskupijos archyvas (Archiwum Diecezjalne w Łomży)*. B. 469. L. 12r–12v.

1632 m. Aleksandro Masalskio aprūpinimo aktas Zapyškio parapijai. *Lomžos vyskupijos archyvas (Archiwum Diecezjalne w Łomży)*. B. 469. L. 13r–15r.

Lietuvos Metrika, Užrašymų knyga, 8. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas, 1995. 182: 180–182.

Lietuvos Metrika, Užrašymų knyga, 25. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas, 1998. 95: 154–155.

Žemaičių vyskupo Kazimiero Paco 1675–1677 m. sudaryti vizitacijų aktai. Parengė M. Paknys. Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 2011.

Gauta 2014 11 20

Priimta 2014 11 24

Literatūra

1. Ališauskas, V.; Jaszczolt, T.; Jovaiša, L.; Paknys, M. *Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.* Vilnius: Aidai, 2009.
2. Błaszczyk, G. *Diecezja żmudzka od XV do początku XVII wieku: ustrój*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1993.
3. Gediminskaitė, G. Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo parapiinė bažnyčia XVI amžiuje: architektūra ir socialinis kontekstas. *Bažnyčios istorijos studijos*. T. 7: *Žemaičių krikštas ir krikščionybė Žemaitijoje: Šešių šimtmečių istorija*. Red. L. Jovaiša. Vilnius: LKMA, 2014: 55–77.
4. Jankevičienė, A. Lietuvos periferijos gotikinių bažnyčių architektūros bruožai. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė* (ser. *Acta Academiae Artium Vilnensis*. T. 26). Sud. A. Jankevičienė. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002: 159–164.
5. Jučas, M. *Lietuvos parapijos XV–XVIII a.* Vilnius: Aidai, 2007.
6. *Krikščionybės Lietuvoje istorija*. Sud. V. Ališauskas. Vilnius: Aidai, 2006.
7. Presas, A. Zapyškis. Šv. Jono bažnyčia. *Tautos Vairas*. 1924: 6–11.
8. Veblaitis, P. Zapyškio senoji bažnyčia. *Naujoji Romuva*. 1932. 22: 517–519.

Guoda Gediminskaitė

The donation for Zapyškis parish in the year 1578

Summary

The paper aims to examine Povilas Sapiega's donation for Zapyškis parish in the year 1578 as it is the oldest known historical written source of the parish and its churches of Zapyškis and Gelgaudiškis. First, the text of the donation copy and its translation into Lithuanian language are given. Then, the publication is supplemented by a comment. Special attention is paid to the issues of the origin of the document. It is suggested that the donation copy was done in the year 1796 in the context of foundation of a new diocese of Vygriai. The paper also tries to comment the content of the document, which reveals historical circumstances of the development of Zapyškis parish and church. It is offered that in the year 1578 Povilas Sapiega supplied for the first time the parish and church, which had been founded by his father Jonas Sapiega. Moreover, the details of supply are disputed.

KEY WORDS: Povilas Sapiega, Zapyškis parish, Zapyškis and Gelgaudiškis churches, church donations of the Grand Duchy of Lithuania in the 16th century